

FEDERAL ALMANYA CÜMHURİYETİ BÜTÇE DURUMUNDA VE BÜTÇE POLİTİKASINDA DEĞİŞMELER (1)

Yazan : *Dr. Rudolf STUCKEN*

Çeviren : *Aziz KÖKLÜ*

Federal Almanya Cümhuriyeti, müşahede edeni bir çok bakımlardan hayrete düşüren bir memlekettir. Harbin muazzam tahriplerinden, 1945 yılındaki tam çöküntüden sonra, memleketin daha bir çok seneler, sırf mevcudiyetini idâme edebilmek için zahmetli bir şekilde boğuşmak mecburiyetinde kalacağı beklenirdi. Halbuki, bizzat Almanyadan ziyade yabancı memleketlerde bahsedilen, «Alman iktisadî mucizesi» vuku buldu, 1952 den itibaren büyük dış ticaret fazlaları ve bunun neticesinde İhraç Bankası döviz ihtiyatlarında artışlar meydana geldi ve Federal Devlete, yavaş yavaş 7 milyar marklık bir nakit mevcudu (Kassenbestand) toplamak imkânını veren büyük bütçe fazlaları vücut buldu. Konjonktürün diğer memleketlerde yavaşlamasına rağmen, genel iktisadî durum, bugün de, hala iyidir: dış ticaret fazlaları, tediye bilânçosunun diğer kalemlerindeki pasif bakiyeleri muvazeneye getirmek için lâzım olandan daha büyüktür; yalnız Devlet Bütçesinin durumu oldukça fenalaşmıştır. Federal Devlette bütçe fazlalarının yerini, geçmiş senelerde toplanmış bulunan kasa mevcutları ile karşılanan bütçe açıkları almıştır; fakat bu kasa mevcutları bir müddet sonra tükeneceklerdir; ve bundan sonra, Federal Devlet, giderlerini karşılamak üzere vergileri artırmak yahut borçlanmak tehdidi karşısında kalacaktır ki, buna Federal Maliye Vekili ve Kanun Vazı ancak istemiyerek karar vereceklerdir. Vergileri indirme devresi artık son bulmuştur.

Vakıa, Federal Cümhuriyette devlet bütçesinin durumu, geçen senelerde, federal bütçe fazlalarının gösterildikleri kadar iyi değildi. Çünkü, Federal Devlet Bütçesi yanında Land'lar yani federe devletler ve belediyeler bütçelerini de nazarı itibara almak lâzımdır. Ve gerçekten, belediyelerin geçen senelerde 9 milyar marklık bir borç yükü altına girdikleri tesbit edilebilir; bundan başka, alınan borçlar daha ziyade rantabl olmıyan yatırım giderlerinin karşılanması için kullanılmışlar ve böylece bir çok belediyeler artık daha fazla borç mesuliyeti yüklenemeyecek bir hududa

(1) 17 Nisan 1959 da verilen konferansın metnidir.

ulaşmışlardır. Bu durum belediyeler zaviyesinden aşağı yukarı şöyle tasvir edilmektedir : Federal Devlet iyi senelerde çok almış ve kasa mevcutlarını bunlara istinat ettirmiştir, biz belediyeler bu imkâna sahip olamadık ve bunun için de bu ölçüde borçlanmağa mecbur olduk. Bu basitleştirilmiş tasviri benimsemek istemiyorum, fakat, bununla beraber, Federal Cümuriyette âmme idaresinin bütçe durumu üzerine belediyelerden gelen bir gölge düşmektedir. Almanyada belediyeler, genel idare sahasında, okullar ve hastahaneler, yollar, elektrik, gaz, su ve saire tedariki sahasında büyük âmme hizmetleri gören müesseselerdir. Ve bunlara ait tesisler, bilhassa şehirlerde, harpte, büyük ölçüde tahrip edilmişlerdir ; bunların tekrar yapılmaları lâzımdır. Ve nüfus, mülteciler akımı ile 10 milyon kadar artmıştır, tesislerin bu nüfus artışına uydurulması lâzımdır, yani daha fazla idare binasına, daha çok okullara ve hastahanelere ihtiyaç vardır, yolların kesifleşen ulaştırma taleplerine uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Ve her şeyden evvel de meskenler inşa edilmesi lâzımdır ki, böylece belediyelere, gene rantabl olmıyan mahdut gelirli-lerin mesken ihtiyaçlarının karşılanması vazifesi düşmüştür. Eğer harbin tahribatı bertaraf edilmiş olsaydı, gecikmiş ihtiyaçlar karşılanırsa ve yeniden belirmiş olan ihtiyaçların tatmini için zaruri intibak fiili olarak sağlanırsa idi ve böylece bu kabil yatırımlar için belediyelerin masrafları bundan böyle önemli nispette azalmış olsaydı, hususile 1948 para reformu ile eski borçlarından hemen tamamen kurtuldukları için belediyeler, yekûn olarak 9 milyar marklık bir borca tahammül edebilirlerdi. Fakat hakiki durum bu değildir, eğer, nihayet daha evvel bahsedilen eksikler giderilmezse, belediyeler gelecek 10 sene içinde yatırımlarını azaltmaktan çok arttırmağa mecbur olacaklardır. Burada devlet bütçesi hakkında daima yapılan ve gene daima unutulmuş bir tecrübe karşısındayız : Bazı büyük binaların ikmalinden sonra artık büyük bina inşa edilmiyeceği yılların geleceği düşünülür; fakat ozamana kadar çoktan karşılanması gereken ve yeni inşaatı icap ettiren yeni bir takım ihtiyaçlar ortaya çıkar. Alman maliyecisi Adolf Wagner, «artan devlet masrafları kanunu» nu ileri sürmekte haklı idi; bu kanun müstakbele ait giderlerin hesaplanmasında ekseriya yeter derecede nazara alınmaz ve belediyeler hakkında da durum böyle olmuştur. Simdi belediyeler bu güne kadar borçlanma suretiyle karşıladıkları masraflarını artık bu yoldan karşılayamayacak hale gelmişlerdir; fakat bir taraftan, bu kabil masraflardan doğrudan doğruya vaz geçemeyecekleri için bunları gelecekte cari gelirlerle, bilhassa vergilerle karşılamağa, diğer taraftan da, geçmiş yıllarda alınmış olan borçların mürettebatlarını ödeyebilmek için cari gelirlerinden büyük meblağlar ayırmağa mecburdurlar. Fakat bu mali finansman prensipleri koymak suretiyle ictinap edilmek istenen şeydir. Şu halde Federal Cümhuriyette belediyelerin vergi gelirlerinin artırılmasının nasıl mümkün olacağı husu-

sunda kafa yormak lâzımdır, zira bizzat Federal Devlet ve Land'lar (Federe Devletler) bütçeleri okadar sıkışık durumdadırlarki bunlardan, hisselerini artırmak suretiyle belediyelere yardım yapılması beklenemez.

Ve böylece tekrar senelerdenberi büyük bütçe fazlaları veren yani giderlerini aşan gelirler elde etmeğe muvaffak olan Federal Bütçeye sözü getirmiş bulunuyoruz. Federal Devlet bütçe fazlaları nasıl vücut bulmuşlardır ve bunların neticeleri ne olmuştur? Böylece şu ciddi sualle karşılaşmış oluyoruz: Batı Almanya'da bizim sahip olduğumuz gibi bir demokraside bütçe fazlaları politikası doğrumudur, değildir? yahut bir demokraside maliye vekiline düşen vazife devlet bütçesini daima «açığın kenarında» tutmak yani bir açığın vücut bulmasından sakınmak için gayret sarfetmek olduğu gibi fazlaların meydana gelmesinden çekinmek de değildir?

Federal bütçe fazlaları şu şekilde meydana gelmişlerdir: Ozamanki Federal Devlet Maliye Vekili Schaeffer, mali yıl için bütçeye konan gelirleri devamlı bir şekilde çok düşük tahmin etmiş ve asla bu seviyeye ulaşmayan giderler koymuştur. Evvela gelirler üzerinde duralım: Bütçeye yüksek rakamlar koymamak, hiç şüphesiz, dikkatli davranan bir maliye vekilinin vazifesidir; çünkü gerçekleşen gelirler tahmin edilenlerin gerisinde kalırsa, bu takdirde arzu edilmiyen açıklar vücut bulur, yani yapılması düşünülen masraflar için karşılık bulunmaz. Bir çok vergilerde her şey milli gelirin inkişafına bağlı olduğu için, devlet gelirlerinin tahmini bilhassa güç bir meseledir; zira milli gelirin ilerde göstereceği inkişaf «büyük bir meçhuldür». Bundan başka vergi kanunlarının ozamanki esaslı değişikliği tahminleri gayri emin hale sokan unsurlardan biridir. Federal Devlet Maliye Vekili Schaeffer, bütçe düzeninin sağlanması bakımından taşıdığı mesuliyeti gözden uzak tutmıyarak, tercihan, bedbin faraziyelerle çalışmak ve ilerdeki gelirleri nispeten düşük tahmin etmek temayülünü gösterdi. Fakat düşük tahminlerin devamlı bir şekilde tekerrürü, Federal Devlet Maliye Vekilinin resmi tahminlerine karşı duyulan itimadın yokolması, hakiki yüksek gelirler karşısında, açıklar vermeden rahatça bir kaç yüz milyon marklık gider yapılabileceği düşüncesinin yerleşmesine sebep oldu. Diğer taraftan Schaeffer, giderleri ilerde tahakkuk edeceklerinden daha yüksek tahmin etti. Burada ordunun kurulması masrafları hususi bir rol oynadılar. Malî yıl giderlerinin tahminleri yapıldığı sırada, ordunun kurulması hakkındaki plânlar, hakiki rakamları verecek şekilde teferrüatlı olarak olgunlaşmamışlardı. Çünkü henüz seçilmek istenen silâh ve teçhizatın nevi hakkında müzakereler yapılyordu ve bunlarla ilgili teslimatın ve ödemelerin ne zaman yapılabileceğini söylemek güçtü. Kışla binaları ve atış ve talim yerleri tesisi için gerekli arazinin alınması maksadıyla yapılan muameleler her

haide düşünülenden daha uzun sürüyordu; bu yüzden yalnız inşaat değil, askerlerin celpleri de gecikiyordu. Bu sebeplerden dolayı fiilen yapılan masraflar bütçeye konulmuş olanların gerisinde kalıyordu.

Fakat ordunun teşkili için nispeten yüksek meblağlar konmasında bir başka düşünce daha vardır. Bu da, ordunun teşkili için gerekli vasıtaların tedarikini, mümkün mertebe, muntazam bir şekilde, uzun senelere taksim etmek, bu vasıtaların tedarikini, hususi sebeplerden dolayı giderleri ilerki yıllardaki kadar yüksek olmayacak senelere yüklemek gayretidir. Düşünce güzel ve muvaffakiyet vaid edicidir. Böylece vergi yükü nisbeten bir kararda tutulabilir; gerçek gider miktarı karşısında mümkün olsa bile, zamanımızda vergi yükü daha fazla indirilemez; fakat gelecekte de, giderler beklenildiği üzere ehemmiyetli nisbette artsalar bile, vergi yükünü bu kadar yükseltmeğe de lüzum yoktur, çünkü bu takdirde geçmiş senelerde kullanılmıyarak ilerdeki giderler için ayrılmış bulunan meblağlar emre amadedir. Bu prensip doğruluğunu başka yerlerde fevkalade bir şekilde göstermiştir. Böylece, Federal Cümhuriyette belediyeler, uzun yıllardanberi, ilerde yapacakları büyük yatırım masraflarını, vergileri artırmadan ve mümkün olduğu takdirde borçlanmadan yahut az borçlanmak suretiyle yapmak için bir fon tesisine önem vermişlerdir. Belediyeler bütçelerinde iyiliği görülen bir şey, devlet tarafından yapılıncı neden fena olsun? Bu soru cevap beklemektedir.

Burada her şeyden evvel aşağıdaki noktaya işaret etmek lâzımdır. Federal Cümhuriyette 24.000 belediye vardır; bundan, belediyelerde «Büyük adetler kanunu» nun cari olduğu neticesi çıkar. Bu, artan bütçe fazlaları teşkili karşısında, ayrılan fonlara müracaatı gerektiren devamlı bir giderler akımının bulunması demektir. Normal zamanlarda belediye fonları mevcudu yavaşça artar ve eğer zaman zaman azalırsa, bu azalış da yavaşça olur. Vakıa, hususi hallerde, belediyelerin ayrılmış fonlara büyük ölçüde müracaat ettikleri ve bunların yardımıyla munzam masraflar yapmağa karar verdikleri olabilir, meselâ konjunktür fenalaşırsa ve belediyeler iktisadi hayatı canlandırmak için toplu giderler yapmak isterlerse. Fakat bu takdirde bu giderler iktisadi bakımdan arzuya çok şayanlardır; iktisadi hayatın canlanmasına tesir etmeleri için, belediyelere, yatırımlarını bilhassa kötü konjunktür devrelerinde yapmaları tavsiye edilmektedir. Bir tarafta zikredilen bütçe fazlaları teşkili tevazünü ve diğer tarafta bu fazlalardan meydana gelen fonların sarfedilmesi, Federal Devlet için mevzuu bahis değildir. Ve keza, Federal Devlet tarafından teşkil edilen fonların kötü konjunktür devrelerine kaydırılması da bahis konusu değildir. Çünkü Federal Devlet fonları muayyen bir maksat için vücutte getirilmişlerdir ve ordunun kuruluşu ile ilgili harcamaların konjunktür bakımından da uygun zamana rastlaması beklenemez. Federal

Devlet bütçe fazlalarından meydana gelen ve Juliusturm (1) denen bu fonlar hakkında müzakereler yapılırken, bunların toplu olarak sarflarının konjonktür bakımından hiç arzu edilmeyen bir zamana rastlaması ihtimali hesaba katılmalı idi.

Belediyelerin fonlar meydana getirmeleri ve bunları harcamaları ile Federal Devletin fonlar meydana getirmesi ve bunları harcaması arasında başka büyük bir fark daha vardır. Federal Devlet kasa mevcutlarını ihraç bankasında yani Bank Deutscher Laender (Alman Federe Devletler Bankası) de yahut bunun yerini almış olan Deutsche Bundesbank (Alman Federal Bankası) da muhafaza etmeğe mecburdur. Belediyeler para mevcutlarını ticaret bankaları nezdinde ve yalnız istisnai hallerde ihraç bankası nezdinde bulundurlar. Eğer Bundesbank nezdindeki Federal Devlet hesabında para mevcutları vücut bulursa, bu ameliye ile ticaret bankalarından ihraç bankası alacakları çekilir, ticaret bankaları likiditelerini kaybederler. Eğer, diğer taraftan, Federal Devletin ihraç bankasındaki para mevcutları dahilinde her hangi bir şahsa yapılan ödemeler dolayısıyla azalır, bu takdirde ticaret bankalarının ihraç bankasındaki alacakları artar, ticaret bankaları daha likit hale gelirler ve böylece daha büyük ölçüde kredi verebilirler. Fakat bu demektir ki, aynı miktardaki bir fon teşkilinin daraltıcı tesiri, Federal Devlette belediyelerdekinden çok daha fazladır; ve fondan harcamanın konjonktürü canlandırma bakımından olan tesiri Federal Devlette belediyelerdekinden çok daha kuvvetlidir. Ve Federal Devletin fon teşkilinin bu artan tesiri tabii hoş bir şey değildir, çünkü bunun tamamen uygunsuz bir zamanda ceryan etmesi imkân dahilindedir; daha evvel de söylediğim gibi, Federal Devlette sarfiyatı konjonktüre göre ayarlamak mümkün değildir.

Vakıa Federal Devlet fonlarının harcanmasının konjonktürü harekete geçirme tesirini önlemek imkânı mevcuttur ve bu imkân planlı bir şekilde gerçekleştirilebilir. Şimdiye kadar, mevzuu bahis siparişlerin memleket içine yapıldığı ve keza ödemelerin memleket içindeki şahıslara gittiği düşüncesinden hareket ettim. Tabii, ordu siparişlerini planlı bir şekilde yabancı memlekete yöneltmek, böylece ödemeleri memlekette bulunanlara değil de, yabancılara yapmak imkânı da vardır. Bu takdirde, memleket içinde, arzu edilmeyen fiat yükseltici tesir yapan munzam bir gelir vücut bulmaz ve ticaret bankaları, kendilerine kredilerini genişletmek imkânını veren bir likidite artışı elde edemezler. Fakat bu takdirde

(1) Juliusturm, Spondau kalesinin kulelerinden birinin adıdır. Bu kulede 1870 - 1871 Harbinde alınan tazminat bir harp hazinesi olarak muhafaza edilmiştir. Konferansçı, bütçe fazlalarından ayrılan fonlara bu adı veriyor.

ları konjonktürün fazla şiddetlenmesine sebep oluyorlar ve Alman ihracat tabii ilgili memleketin, yabancı memlekette artan giderlerini döviz ile de ödiyebilmek için çok iyi bir döviz durumuna sahip olması lâzımdır.

Kısaca şunu da zikretmek lâzımdır ki, Federal büyük fonlar teşkili yani Juliusturm meydana getirilmesi, konjonktürün frenlenmesinin arzu edildiği bir zamana tesadüf etmiştir. O sıralarda büyük dış ticaret fazla-bankasının, fiatların şiddetli bir yükselişine mani olmak için para yaratma hususuna artık kâfi derecede hâkim olamaması tehlikesi doğuyordu. Çünkü, ihracat fazlaları gelirleri artırır ve ihracat bankasının döviz ihtiyatlarını çoğaltması yani yabancı memleketlere ödemeler yapmak için ihtiyacı olmayan dövizleri satın alması mecburiyeti, ticaret bankalarının ihracat bankası nezdindeki matluplarının artmasına sebep olur ve ticaret bankalarına kredilerini genişletmek imkânını verir. Böyle bir zamanda fon teşkili tamamen şayanı arzudur. Ve Federal Devlet fonları fazla harcamalar vasıtasıyla azaldığı zaman, muayyen bir müdahale konjonktür için artık zararlı tesir doğuramazdı, ve bundan başka da, harcamaların önemli bir kısmı yabancı memlekette yapıldığı için memleket içinde konjonktür bakımından bir tesir husule getiremezdi.

Böylece, Juliusturm teşkilinin, son zamanlar tarihinde başka yerde yapılmamış bir tecrübe olduğu, bu tecrübeden nazarî olarak öğrenilmesi lâzım gelen şeyler bulunduğu ve bu tecrübenin, birlikte cereyan eden hâdiseler sayesinde iyi bir şekilde yürüdüğü söylenebilir. Vakıa olaylar ozamanki Maliye Vekili Schaeffer'e karşı olan itimadı azaltmışlardı, bu yüzden Schaeffer Maliye Vekâleti sandalyası ile Adliye Vekâleti sandalyasını yani kasa ile adâlet terazisini değiştirmek zorunda kaldı. Fakat bu tecrübenin başka neticeleri de oldu, bunların böyle bir durumda mutaden ortaya çıkıp çıkmayacaklarını yahut Federal Cümhuriyette mevcut olan hukuki ve siyasi şartlardan doğan hususi durumun bir neticesi olup olmadıklarını söylemek güçtür.

Güzel bir deyim vücut bulmuştur : «Nakit bolluğu harcamaların artmasına sebep olur». Kasalar para ile dolduğu için giderleri giderler takip etmiştir. Büyük kasa mevcutları menfaat birliklerini harekete geçirmiştir; tazyik grupları, durumlarına göre, ya daha fazla masraf yapılmasını veya vergilerin indirilmesini veyahut hem daha fazla masraf yapılmasını ve hem de vergilerin indirilmesini istemişlerdir. Partiler, bilhassa parlamento yani Bundestag yeni seçimlerinden evvel büyük masraf listeleri teklif etmişlerdir. Land'lar, Federal Devlet ve federe devletler müşterek gelirlerinden daha fazla istifade etmek istemişlerdir. Ve her şeyden evvel Federal Devlet kahasının dolu olması sayesinde, ihtiyarların ve malûllerin geçim durumlarının bambaşka bir seviyeye yükseltil-

mesi zamanı gelmiş gibi göründü ve uzun bir çalışma devresinden sonra kazanılan emeklilik geliri, fakirlik yardımı gelirinden ziyade, ücret gelirine yaklaştırıldı; bu durumda gerçekleştirilen büyük sosyal bir vakıa, fakat, ordu teşkili, mesken sıkıntısının giderilmesi, yol meselesinin halli ve çözülmemiş diğer büyük meseleler yanında bu meselenin gerçekleştirilmesinin yeri olup olmadığını insan kendi kendine sorabilir. Cepteki para ve aynı şey demek olan ihraç bankasındaki para, harcama bakımına ve aynı şey demek olan ihraç bankasındaki para, harcama temayülünü arttırır; harcama temayülündeki artışın devlet bütçesi bakımından şu mahzuru vardır ki, kabul edilen giderler ekseriya tekerrür eder mahiyettedirler, yani kasa mevcutları güneş görmüş kar gibi eriseler bile bu masrafların gene yapılmaları lâzımdır.

Bu kabil neticelerin muntazam bir şekilde ortaya çıkıp çıkmadıkları, sorusunu ortaya attım. Tekrar belediyelere dönelim; durum belediyelerde aşikâr olarak başka türdür. Kanuna göre teşkil edilmesi icap eden bu kabil fonlarda durumun başka olması lâzımdır. Keza, eğer, belediyeler için yetkili kontrol mercii, bir tazyik yapabilirse bu takdirde de durumun başka olması lâzımdır. Fakat eğer, belediyede, halkın istediği muayyen planların, bu fonlar teşkil edilmediği takdirde tahakkuk ettirilemeyeceğini biliniyorsa, bu takdirde de durum aşikâr şekilde başkadır. Belediyede her şey daha açıktır, sebep ve netice daha sarîh olarak meydana çıkar ve bu da mali meselelerdeki davranışı aşikâr bir şekilde tâyin eder.

Devlette, Kasa bolluğu karşısında gösterilen reaksiyon meselesinde aşağıdaki farkı mühim telakki ediyorum. Mesele şudur: Masrafların artırılması teşebbüsü kimdedir? İngiltere gibi eski bir demokraside masrafları artırmak teklifinde bulunma hakkından parlamento bizzat feragat etmiştir; masrafların artırılmasını icap ettiren kanun tasarılarını getirme hakkına yalnız hükümet sahiptir; parlamento içinden yani mebuslardan gelen masraf artırma teklifleri parlamentoda müzakere edilmez. Federal Cümuhireytte parlamento, yani Bundestag kendi kendini bu tarz tahdit şeklini tatbik etmemiştir; aksine olarak, masraf artırıcı tesiri olan kanun tasarıları getirme hakkını bol bol kullanmıştır. Ve dolu kasaların teşvik edici bir tesir yaptıkları, böylece masrafları artırıcı bir teklifler dalgasının doğmasına ve bu kabil kanun tekliflerini kabul etme temayülünün artmasına sebep oldukları tasavvur edilebilir. Eğer dolu kasalar mevcut ise, bu takdirde maliye vekili, masraf artırmalarına karşı olan mücadelesinde en müessir silahını kullanamaz, yani masraflar artırılırsa vergileri yükseltmek zorunda kalacağını ileri süremez. Eğer masrafları artırma teşebbüsü yalnız hükümet tarafından kullanılırsa, bu takdirde, ilerde vergileri artırımağa mecbur kalmamak için bütçe fazlaları ile fonlar

teşkili politikası takip eden maliye vekili, parlamentonun inisiyatifine karşı koymaktan ziyade vekil arkadaşları nezdinde taraftar bulmağı hesaba katmalıdır.

Federal Almanya Cümhuriyetinde, eğer kasalar iyice dolu ise, masraf artırmalarına karşı olan mücadelede maliye vekilinin durumunun daha zayıf olduğu çok açık bir şekilde ortaya çıkan bir vakıadır. Ve gerçekten, ordu teşkili için yapılacak masrafların fazla kabardığı ve daha da kabarcacağı gelecek seneler için büyük munzam cari masraflar kabul edilmiştir. Bu sebepten dolayı, 1957 de, uzun yıllar Maliye Vekilliği yapan Schaeffer'in yerini alan yeni Federal Maliye Vekili Etsel, müşkül bir mesele karşısında bulunuyordu. Yapılan tecrübelerden netice çıkardı ve ayrılan fonların yani toplanan kasa mevcutlarının kullanılmasını programına aldı; hem de ordu teşkili için en büyük masrafların yapılacağı yıllar henüz gelmeden. Gelir vergisinin yeniden tanzimi zarureti doğunca, devlete büyük kayıplara malolan bir tanzim şeklini kabul etti; böylece vergi indirme hususunda mümkün olabilecek en son hududa kadar gitti. Juliusturm'un bakiye mevcutlarından 3 milyar markın gelir olarak hesaba katılması suretiyle 1958 mali yılı bütçesinde gelir ve giderler arasında muvazene sağlandı. Şu halde, fonlar, bütçe durumu ortaya çıkmadan, tahsis maksatları için kullanılmış olacaklardır; bu, ordu teşkili için en büyük masraf yılları geldiği zaman Federal Maliye Vekilinin büyük fonlara müracaat edememesi, demektir. Bu takdirde vergileri yükseltmek yahut borçlanmak zaruri olacaktır.

Fakat, her ne olursa olsun, Maliye Vekilinin, masrafları artırma yahut vergileri daha fazla indirme arzuları karşısında, yeniden kuvvetli bir mevkie sahip olduğu bir durum da vücut bulmuştur. Maliye Vekili, bütün bu kabil talepleri, hasılatı Federal Devlet ile Land'lar arasında bölünen bugünkü gelir vergisi yerine, hasılatı yalnız Federal Devlete ait olan munzam bir gelir vergisi, daha doğrusu, tamamlayıcı bir vergi ileri sürerek önlemektedir. Fakat bu muvaffak olursa, bilhassa bütçenin bir açık vermesi ve böyle bir açığın karşılanması için gelecekte artık Juliusturm mevcutlarının emre amade olmaması vakıası karşısında, bir nevi masrafları durdurma zarureti vardır ki, böylece vergi kanunlarını değiştirmeden, milli gelirdeki artışlar sayesinde meydana gelecek cari vergi gelirleri artışları, Federal Bütçenin gelir ve giderlerinin muvazeneye gelmesine hizmet edebilirler. Müşahit için genel psikolojik vaziyetin nasıl değiştiğini görmek ilgi çekicidir. Almanyada Maliye Vekilinin gelir ve gider tahminlerine tekrar itimat uyanmıştır ki, bu da her halde büyük bir kazançtır. Maliye politikası böylece, tekrar realist bir atmosfere ulaşmıştır. Ve artık Maliyenin başında bulunmadığı halde Schaeffer'in, Federal Almanya Cümhuriyetinin kuruluşunun başından beri Maliye Ve-

kili olarak yaptığı büyük hizmetler takdirle karşılanmaktadır: Federal ihraç bankası idarecileri yanında, 1948 reformu ile yeniden yaratılan para sisteminin kurucusu olmak şerefi ona atfedilmektedir; maliyenin başında bulunduğu sırada devlet bütçesinin aksaması yüzünden para istikrarının bozulduğu bir an görülmemiştir. Alman milletine, devlet bütçesinde düzeni muhafaza etmek için, muvakkat olarak, zaruri olandan yüksek bir vergi yükü yükleyip yüklemeyi meselesini cevapsız bırakmak istiyorum; hatta buna müsbet cevap bile verilse, bu mühim maliye politikacısının şahsiyeti gene gölgelenmez. Ona, yalnız yanıldığı söylenebilir; Schaeffer, dolu kasa politikası tatbik ettiğini ve yüksek kasa mevcutlarını cari masraflar şeklinde kullanmak için arzu duyanlara karşı koyduğunu zannetti; fakat buna muvaffak olamadı.

Şimdi fonlar teşkili için yapılan bu büyük tecrübe münasebetiyle kazanılan bilgilerden bir netice çıkarmak istiyoruz. Gördük ki, büyük sayıları muvacehesinde belediyelerce fonlar teşkili devlette olduğundan tamamen başka türlü mütalâa edilir, çünkü belediyelerde, büyük adetler kanunu dolayısı ile, ayrılan fonlara akan meblağlarla bu fonlardan akan meblağlar arasında aynı zamana rastlıyan bir muvazene düşünülebilir, böyle bir durum devlette mevzuu bahis değildir. Federal Almanya misalinde müşahade ettik ki, fon tesisinin ve bunların harcanmasının konjonktürel tesirleri Federal Cümhuriyette belediyelerde olduğundan çok daha kuvvetlidir, çünkü Federal Devlet kasa mevcutlarını mevzuata göre ihraç bankasında buldurmağa mecburdur. Halbuki belediyeler bunu yapmağa mecbur değildirler. Burada, eğer müşabih bir hâdise mevzuu bahis olursa, incelenmesi iktiza eden hususi bir durum vardır. Devlet matluplarının ihraç bankasındaki bir hesapta bulunması zarureti yoktur; bilakis öyle durumlar vardırki bunun yapılması faydalı olabilir. Gene öyle durumlar vardırki bunun yapılması maksada uygun değildir. Malumdurki, Birleşik Amerikada Federal Devlet, kasa mevcutlarını esas itibariyle ticaret bankaları nezdinde buldurur. Devlet kasa mevcutlarının ihraç bankası nezdinde muhafazasına karar verilirse, bunlardaki her hareketin iki türlü tesir yapacağı açık olarak bilinmelidir: Bir kere, masrafların halkın geliri üzerine olan doğrudan doğruya tesiri, sonra, ticaret bankalarının likidite durumlarının değiştirilmesi suretiyle olan tesir. Fakat tabii bu nevi nizamlardan içtinap edilebilir.

Burada yaptığımız açıklamalar, diğer bir isim altında yani bütçe fazlası ve bütçe açığı adı altında, maliye ilminde ekseriya ele alınan problemi hususi bir zaviyeden izah etmektedir. Bu mesele dolayısıyla de görülmüştür ki, maliye siyasetinin davranışı iktisadi bakımdan nadir olarak tarafsızdır; bu davranışın tesirleri, mali tedbirler tarafından doğrudan doğruya kavranan (mesela vergi mükellefi olarak) çevreleri aşarlar; mali davranış iktisadi ameliyeye şekil veren önemli bir unsurdur.